

PROFESSOR MAIT MILJAN
(16.09.1939 – 1.16.2007)
IN MEMORIAM

Mait Miljanit õppisin tundma pärast 1975. aastat Tartu Ülikooli tööle tulles. Esialgu puutusime vähe kokku, sest ma ei elanud veel Tartus ja kogu vaba aeg kulus minul alustava õppejõuna konspektide ettevalmistamiseks ja uuendamiseks. Aga ta jäi paremini silma 1982. aastal kui ülikool tähistas oma 350. juubelit. Ta oli üks pidustuste organiseerijatest ja siis avastasin endale, et tal on väga head organiseerimisvõimed. Kasutasin neid ära üheksakümnete algul kui meil hakkas olema võimalusi külla kutsuda väliskülalisi. Palusin ikka Maidul nende vastuvõtu logistiline pool enda peale võtta ja kunagi ei pidanud ma pettuma Kõik sujus suurepäraselt ja ta oli alati ka valmis õhtul koos meiega olema ja oma autot transpordiks kasutama. Hiljem areneski meie koostöö sügavaks sõpruseks.

Pikkamisi sain Maidust ka rohkem teada. Ta oli lõpetanud TRÜ kaubatundmise erialal 1963. aastal. Seejärel suunati ta Viljandi poisina tööle Viljandi Kaubastusse vanemkaubatundjaks, kus ta töötas 1967. aastani jõudes vahepeal käia ka nõukogude armees. Seejärel töötas ta ühe aasta Üleliidulise Kaubanduskonjunktuuri Teadusliku Uurimise Instituudi vanemteadurina ja loogilise jätkuna astus ta sealt õppima TRÜ aspirantuuri ja ühtlasi õppejõuna tööle ülikoolis. Tema kandidaaditöö teemaks oli „Piima ja piimasaaduste turg Eesti NSV-s ja selle arenguperspektiivid“, mille ta kaitses 1972. aastal omandades majandusteaduste kandidaadi teaduskraadi.

Kandidaadikraadi kaitsemise järel algas Mait Miljanil kiire karjäär. 1973. aastal valiti ta juba TRÜ kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateedri vanemõpetajaks, aasta hiljem sai temast dotsent ja ühtlasi kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateedri juhataja, millisel ametikohal töötas ta järjepanu kümme aastat. Hiljem jätkas ta samas kateedris tööd dotsendina. See oli tema kujunemisperiood üheks Eesti parimaks kaubanduse ja turunduse asjatundjaks.

Kui kogu Nõukogude Liidus hakati alates 1985. aastast juurutama isemajandamist ja ettevaatlikult ka turumajandust, polnud kahtlust, et Mait Miljan on parim kandidaat uue turunduse õppetooli juhataja kohale ja 1990. aastal saigi temast vastloodud turunduse õppetooli juhataja. Kuivõrd tema võimed õppetöö ümberkorraldamisel turunduse alal olid muljetavaldavad, siis usaldatigi talle 1992. aastal erialaõppe õppeprodekaani koht TÜ majandusteaduskonnas (baasõppe prodekaanina töötas prof. Valner Krinal), millisel kohal ta töötas kaks kõige raskemat aastat kuni

dekaanivahetuseni 1993. aasta sügisel. Samal aastal valiti ta ka turunduse korraliseks professoriks.

Kuivõrd töötasin Maiduga koos teaduskonna juhtimisel, siis arutasime kõiki tööasju lahtiste kaartidega. Temaga oli kerge koos töötada, sest ta seadis alati esiplaanile kollektiivi huvid. Ta oli ka minust oluliselt energilisem, mistõttu meie tiimist tekkis positiivne sünergia. Lisaks sellele oli ta kolleegide tähelepanelik jälgija, kes oskas nende võimeid ja iseloomu hästi kirjeldada, mistõttu temast oli suur kasu kaadriprobleemide lahendamisel. Meenub see, et 1992. aastal oli ülikoolis õppetoolide asutamine ja nende etteotsa korraliste professorite valimine. See muidugi tekitas ka teaduskonnasiseseid pingeid, sest selle tiitli väärilisi tahtjaid oli rohkem kui meile eraldatud kohtade arvuline limit. Kauplesin küll rektorilt juurde ühe lisakoha, seega võisime valida 10 korralist professorit. Kuid ikkagi ei jätkunud, sest kateedrite poolt oli esitatud soov 21 õppetooli moodustamiseks. Mõni solvunu, kes korraliste professorite nimekirja ei mahtunud, süüdistas dekaani subjektiivsuses ja võeti isegi ajakirjanduses sõna sellise „ebaõigluse“ vastu.

Lisaks tekkis uus probleem. Vastloodud sotsiaalteaduskond reklaamis end kui õige lääne tüüpi ühiskonnaõpetusega teaduskond ja kuivõrd ülikooli juhtkonnas ja ka teistes teaduskondades oli enamus majandusest teadlik vaid nõukaaegse poliitökonoomia õppimise kaudu, siis tahetigi majandusteaduskond õpetamisele vajaliku turumajandusliku kvaliteedi tagamiseks liita sotsiaalteaduskonnaga, muidugi sellele allutades. Vesteldes sotsiaalteaduskonna tollase dekaani Rein Taageperaga jäi mulle selline mulje, et tema arvates enamus nõukaaegsetest õppejõududest kui vanameelsed tuleks lahti lasta ja asendada rikkumata mõtlemisega noortega. Seetõttu tegingi Maidule ettepaneku, et 1992. aastal moodustame küll raha ja panganduse ning turunduse õppetoolid, kuid jätame oma kandidatuurid korralise professori kohtadele esitamata ja tuleme meie valimiste juurde tagasi aasta hiljem kui pinged on mõnevõrra alanenud. Ta jäi kohe nõusse ja nii valiti meid korralisteks professoriteks aasta pärast massilisi valimisi nii ülikoolis kui ka teaduskonnas, seega 1993. aastal. See oli Maidult suur ohver, sest mina olin niigi professor aga tema jäi esialgu dotsendiks edasi.

Meie positsioone teaduskonna iseseisvalt jätkamiseks kindlustas rektoraadi poolt tellitud majandusteaduskonna rahvusvaheline õppe- ja teadustöö kvaliteedi hindamine, mis andis vastupidiselt ülikooli juhtkonna ootustele meie teadus- ja õppetöö tasemele hea hinnangu. Seega saime oma õpetus- ja struktuurireformiga edasi minna. Saime luua õpetoole ja instituute vastavalt meie strateegiale ja nägemusele. Kuivõrd eri õppesuuna juurutamise soove oli ikkagi rohkem kui korralise professori (seega õppetoolide) limit võimaldas, siis taotlesime rektoraadilt loa kuue lektoraadi asutamiseks. See kindlustas mitmekesisema suunavaliku ja kõikidele teaduskonna töötajatele kõrge motivatsiooni maksimaalselt uuenduste ja kvaliteedi tõstmise nimel pingutada.

Mitmete uute erialadega tuli alustada praktiliselt nullist. Üks nendest oli turundus, mille sügavam vajadus puudus nõukoguliku plaanimajanduse ja defitsiidi tingimustes, aga nüüd muutus turunduse oskuslik juhtimine otsustavaks teguriks

majanduse arengul. Mait Miljanit võib pidada Eesti turundusõpetuse üheks alusepanijaks. Tema ülesandeks oli välja töötada turunduse aineprogramm ja selle õpetamine mehitada ka lektoritega. Tema kutsel tuli meile külalisõppejõuna tööle professor A.J. Brokaw USA Michigani Tehnoloogiaülikoolist, kes andis suure panuse turunduse õppekava viimistlusse, pidas USA tasemel loenguid ja tõi kaasa uut erialakirjandust. Seega võib väita et Mait Miljan sai suurepäraselt hakkama turunduse õpesuuna loomisega Tartu Ülikoolis ja ta ise kujunes ka üheks turumajanduse autoriteediks Eestis, kelle juhendamisel kaitsti üle kümne magistritöö. Mait Miljan oli hinnatud õppejõud, kelle ainekäsitus oli konkreetne ja samas diskussiooni tekitav.

Lisaks õpetamise reformimisele oli tarvis õppetöö kindlustada ka eestikeelsete õppevahenditega. Mait näitas ka siin head eeskuju. Temalt ilmus kaks õpikut. 1996. aastal „Hinnakujundus turunduses“ ja 1998. aastal „Turunduse juhtimine“. Õpikuid kirjutasid ka turunduse õppetooli dotsendid Muring ja Roose.

Mait Miljani peamisteks uurimisvaldkondadeks olid turunduse juhtimine siirdemajanduses, väärtuspõhine turunduse juhtimine, hind ja hinnakujundamine, nõudluse uurimine ja prognoosimine ning tarbekaupade turgude analüüs ja nende arengu prognoosimine. Ta polnud üksnes akadeemilisele tegevusele pühendunud teoreetik, vaid tema abiga kujundasid mitmed Eesti ettevõtted välja oma turundusstrateegia.

Teadustöös oskas ta teha kolleegidega koostööd, selliselt et meeleldi kirjutati artikleid temaga kahasse. Tema 2001. aasta augustis kirjutatud elulookirjelduses toob ta esile viimase viie aasta kümme tähtsamat tööd. Nende erinevate autorite arv oli 11, kusuures kaasautoreid oli lisaks Eestile ka Soomest, Lätist Saksamaalt Leedust Venemaalt ja Suurbritanniast. 2005. aasta algul tehtud CVs nimetab ta oma avaldatud publikatsioonide arvuks 83. Eeltoodud 10 artiklil olin kaheksa puhul kaasautoriks ka mina. See näitab, et meie teaduslane koostöö kujunes eriti tihedaks.

Meie esimene ühine väliskonverents oli 1992. aastal Taanis Ahlborgi linnas. Taotlesime ja saime selleks konverentsi organiseerijatelt kulude katteks grantid, mis kattis kõik kulud. Ega sel ajal väliskonverentsile ülikoolist üldiselt ei lubatudki, kui ise finantseerimist ei leidnud. Esimene väliskonverents jääb ikkagi meelde. Mäletan, et kulutasime ettekannete kuulamise asemel terve konverentsipäeva selleks, et pähe tuupida ettekande teksti, sest meie inglise keel oli veel väga algeline. Meie suureks pettumuseks aga anti meile kahe peale ettekandeks vaid viis minutit aega, millest tõi küll, me ei suutnud väga täpselt kinni pidada. Pärast seda esimest käisime tihti koos nendel konverentsidel, kus siirdemajanduse teemasid arutati. Maidul olid tekkinud head kontaktid Vaasa Ülikooli ja Viini Majandusülikooliga, kus regulaarselt siirdemajandusele keskenduvaid majanduskonverentse korraldati. Nendel konverentsidel hakkasime ikka koos käima ja tihti oli ka ettekanne meil ühine. Vaasa Ülikooli professor Jorma Larimo tuli hiljem isegi tööle Tartu Ülikooli turunduse külalisprofessoriks. Maiduga oli meeldiv koos konverentsidel käia kahel põhjusel. Esiteks, kui tööjaotus oli kokku lepitud, polnud põhjust kahelda, et kõik

tema poolt lubatu täpselt nii saab ka tehtud. Teiseks, temaga oli õhtul mõnus enamasti ühises toas konverentsimuljeid jagada ja muidki probleeme arutada.

Meie koostöö ei piirdunud vaid administratiivse ja teadustööga. Üha rohkem laienes see ka meie töövälise elu korraldamisse. Mait oli ostnud Põlva maakonda Koolma järve äärde vana talumaja. Seda oli vaja remontida. Minul oli võetud aga isa tagastatavast talumaast samuti Põlva maakonda üks hektar maad, et sinna suvila ehitada. Sõitsimegi siis koos Lõuna-Eestis ringi ja varusime ehitusmaterjale, teinekord ka endiste ehitusorganisatsioonide, millised olid lõpetanud senise ehitustegevuse, vanadest varudest. Igal juhul tema oli välja uurinud, kust võib midagi osta ja lahkesti jagas ta seda teavet minuga. Mait müüs mulle ka suvila tarbeks voodrilaudu. Hiljem ta ütles, et endale tuli neid isegi veidi puudu. Siit järeldub, et sõpradega oli ta väga koostööaltis ja omakasupüüdmatu.

Teaduskonnas kujunes mul Maiduga traditsiooniks, et iga nädal jõime korra koos kohvi kas tema või minu professori kabinetis. Muide, ta oli kohvi alal tõeline asjatundja ja gurmaan, kes oskas nii head kohvi soovitada kui ka ise valmistada. Tavaliselt toimusid need kohvitunnid Maidu initsiatiivil. Aruteluteemad olid seal lisaks teaduskonna probleemidele palju laiemad. Meie vestlustest sain aru, et ta on väga perekeskne ja pingutab kõvasti, et lapsi oma elu- käitumise põhimõtete järgi kasvatada. Kuivõrd Mait oli sportliku käitumisega, kes isegi garaaži autot võtma minnes tegi seda ikka jooksuga, siis korraldas ta suvekodus alatas laste võistlusi, kus töö ja sport olid ühendatud, mis olid seetõttu kasvatusliku iseloomuga. Ta oli uhke, kui tema organiseeritud pereüritused korda olid läinud. Kindlasti liitis see tema pere liikmeid tugevamini ka ühte. Ise jätkas Mait ka jooksutrenne ja võttis tihti osa ümber Viljandi järve jooksudest.

Mait Miljan oli ikka osavõtja kõikidel teaduskonna töövälistel üritustel. Lisaks korraldas ka turunduse õppetool ja enne seda kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateeder regulaarselt ühisüritusi, kus tihti ka kolleegide pere liikmed osa võtsid. Siit järeldub, et Mait kulutas nii oma aega kui ka energiat mitte ainult oma perele, vaid ka selleks, et kollektiivi ühiseks pereks liita. Kuid nii tema kui ka tema töökaaslastega vesteldes tundus, et ta hoidis nendega mingit distantsi, ehk oli mingil määral reserveeritud. Võibolla oli tema eesmärk mitte olla liiga familiaarne, et hiljem saaks ülemusena kolleegidelt ja ka üliõpilastelt distsipliini nõuda. Oma sisemas oli ta aga probleeme mõistev ja lahendusi pakkuv.

Maidul avastati 2007. aasta algul pahaloomuline nahakasvaja. Pärast lõikust oli ta optimistlik ja paralleelselt järelraviga jätkusid meie kokkusaamised ja arutelud kohvitassi juures, kus tihti tulid kõne alla ka tema tuleviku kavad. Siiski ei olnud haigus täielikult taandunud ja kevadel tabas teda ootamatult uus järsk haiguse ägenemine. Kui ta oli juba aru saanud, et tervenemist ei tule, arutasime korra ka seda surma probleemi. Ta ütles, et 67. aastast on ikka liiga vara lahkuda, kuid leidsime, et saatuse üle ei saa siiski eriti nuriseda, sest nii teaduskonnas, kui ka isiklikus elus suutis ta ju põhilise ära teha. Jah, pensionipõlve pidamiseks ei jäänudki aega, sest pärast 2005. aastal pensionile siirdumist jätkas ta edasi intensiivselt õppetööd, sest ka kaks õppetooli kolleegi olid pensioniikka jõudnud ja aitasid vaid mõnede

kursuste lugemisega. Nii, et õppetooli huvid olid ikka esiplaanil. Leidsime, et õppetool saab pärast Maidu lahkumist piisavalt hästi ilma temata jätkata ja ka lapsed on suureks kasvatatud ja iseseisvaks eluks ette valmistatud. Ta ütles veel, et peab saatust kiitma ka selle eest, et see tõsine terviserike tabas teda mitte autoroolis, mis oleks võinud nii temale kui ka kaasliiklejatele traagiliseks kujuneda, vaid vahetult pärast suvilast tagasisõitu kodus olles. Siit näeme, et Mait oli realist ja oskas ka oma elule objektiivset hinnangut anda.

Muidugi oleks Maidul veel palju teha olnud, tema plaanides oli nii mõndagi, millele kuri saatuse käsi liiga varakult kriipsu peale tõmbas. Aga nende ülikoolile ja perele pühendatud aastatega jõudis ta rohkemgi ära teha kui oleks ühelt inimeselt oodanud. Temast jääb meile mälestus kui töökast, tasakaalukast ja põhimõttekindlast inimesest. Kolleegi ja sõbrana elab Mait nii minu kui meie ühiste kolleegide mälestustes ikka edasi.

Mart Sõrg
Kolleeg ja sõber

PROFESSOR DR. MAIT MILJAN
(16.09.1939 – 01.06.2007)
IN MEMORIAN

Kollege Mait Miljan hatte ich im Jahre 1982 näher kennengelernt, als die Universität Tartu ihren 350. Jahrestag seit ihrem Bestehen feierte. Miljan war einer der Verantwortlichen für die Ausrichtung dieser Feierlichkeit. Er bewies damals sein außerordentliches organisatorisches Talent. Diese Fähigkeit prägte in den darauffolgenden Jahren maßgebend die Entwicklung der wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät an der Universität Tartu, insbesondere den Aufbau ihrer Auslandsbeziehungen.

Miljan hatte 1963 die Prüfung im Fach Warenkunde an der Staatlichen Universität Tartu bestanden. Danach arbeitete er als Warenkundler in der Handelsorganisation Vijandi. Seine wissenschaftliche Laufbahn begann er am Institut für Handelskonjunktur der Universität Tartu, wo er 1972 mit einer PhD-Arbeit promovierte.

Mit der Promotion begann seine steile Karriere an der wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät der Universität Tartu. 1973 wurde Dr. Mait Miljan zum ältesten Lehrer des Lehrstuhls für Warenkunde und Organisation des Handels gewählt. Bereits ein Jahr später wurde er zum Dozenten und Leiter des Lehrstuhls befördert. In dieser Position war er zehn Jahre durch seine außerordentliche Schaffenskraft sehr erfolgreich und wurde einer der besten Fachkundigen des Handels und des Marketings in Estland.

Nach der Wende von der sozialistischen zur freiheitlichen Wirtschaftsordnung war von vornherein klar, dass Dr. Mait Miljan aufgrund seiner bisherigen verdienstvollen Leistungen der beste Anwärter für das Amt eines Professors und Leiters des neugegründeten Lehrstuhls für Marketing war. Vordringliche Aufgabe war, diese Fachrichtung neu zu positionieren. Miljan hat das entsprechende Lehrprogramm an der Fakultät neu gestaltet und die erforderlichen Lehrkräfte gefunden. Er hat dabei seine bisher bewiesenen organisatorischen Fähigkeiten zielgerichtet eingesetzt. 1992 wurde er zum Prodekan für Lehrarbeit an der Fakultät ernannt.

Die Hauptrichtungen der Forschungstätigkeit von Professor Mait Miljan waren das Marketingmanagement in der Übergangsgesellschaft, das wertorientierte Marketingmanagement, die Probleme der Preisgestaltung sowie die Analyse und Prognose der Nachfrage. Er hat darüber zwei Lehrbücher geschrieben. Zahlreiche Unternehmungen haben mit seiner Hilfe für sie zielgerichtete Marketingstrategien entwickelt. Miljan hat seine wissenschaftlichen Arbeiten meistens in Zusammenarbeit mit Kollegen entwickelt. In seinem Curriculum Vitae aus dem Jahre 2005 hat er 83 Publikationen aufgeführt; die meisten von diesen Veröffentlichungen sind in Kooperation mit estnischen oder ausländischen Kollegen entstanden.

Mait Miljan habe ich immer als korrekten und aufrichtigen Menschen erlebt. Es war für mich immer ein Erlebnis, wenn ich Gelegenheit hatte, mit ihm wissenschaftliche Konferenzen im Ausland zu besuchen. Mait hat stets einen sportlichen Lebensstil geführt und auch seine Kinder für Familienveranstaltungen in seinem Sommerhaus am See Koolma begeistern können.

Im Jahre 2005 wurde Professor Mait Miljan emeritiert. Dennoch hat er seine Lehrtätigkeit fortgesetzt. Er bemühte sich stets, für seine jungen Kollegen ein Vorbild zu sein. Er hat immer die Interessen der Fakultät und des Lehrstuhls vor seine eigenen gesetzt. Im Grunde konnte er seinen verdienten Ruhestand nicht richtig genießen. Anfang 2007 erkrankte erschwer und starb kurze Zeit danach.

Sicherlich hätte Mait noch vieles leisten können. Ich weiß, dass er dafür konkrete Pläne hatte. Aber das schwere Schicksal hat all diese Visionen durchkreuzt. Während der vielen Jahre, die er der Universität gewidmet hatte, konnte Mait viel mehr erreichen, als das von einem Menschen erwartet werden kann. Er bleibt in unserer Erinnerung als ein arbeitsamer, ausgeglichener und prinzipientreuer Kollege. Mait lebt in meinen Gedanken weiter; ich kann mir vorstellen, dass das auch vielen meiner Kollegen so geht.

Mart Sörg
Kollege und Freund